

Ewa Syska

Powojenne losy dokumentów z byłego Stadtarchiv Bärwalde : archiwum miejskiego w Mieszkowicach

Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny nr 16, 61-74

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Ewa Syska
Poznań

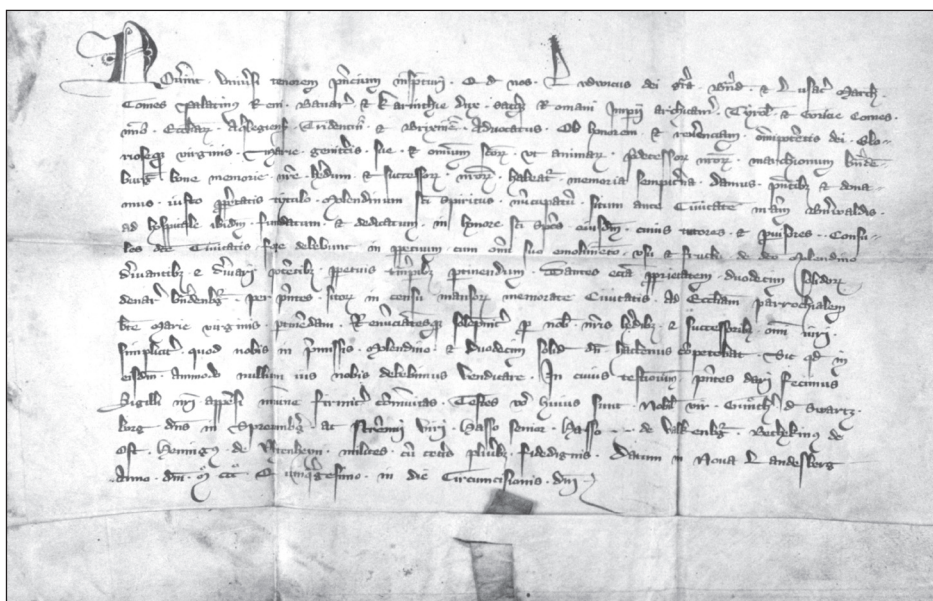
Powojenne losy dokumentów z byłego Stadtarchiv Bärwalde (archiwum miejskiego w Mieszkowicach)*

Obecna wiedza na temat przedwojennych zasobów nowomarchijskich archiwów miejskich jest nader znikoma. Po części sytuacja ta wynika z faktu, że tylko Myślubórz i Trzcianko Zdrój przekazały swe najstarsze archiwalia w depozyt Geheimes Staatsarchiv w Berlinie¹. Zasadnicza trudność w badaniu nowomarchijskich archiwaliów miejskich polega jednak na tym, iż w większości przypadków nie wiadomo, co działo się z nimi podczas ostatniej wojny, jak też po jej zakończeniu². W tej sytuacji jesteśmy zmuszeni szukać śladów tych zbiorów niemalże „po omacku”, nie zawsze zresztą w zgodzie z wymogami warsztatu historyka³. Podczas prac badawczych nad najstarszymi dokumentami Landsberga⁴, które prowadzi-

* Skróty zastosowane w tekście: APGorzów – Archiwum Państwowe w Gorzowie Wlkp.; APPoznań – Archiwum Państwowe w Poznaniu; APSzczecin – Archiwum Państwowe w Szczecinie; BLHA – Brandenburgisches Landeshauptarchiv Potsdam; CDB A 19 – Codex diplomaticus Brandenburgensis, hrsg. v. A. F. Riedel, I. Hauptabteilung, Bd. 19, Berlin 1860; GStA PK – Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz Berlin; Kletke – Regesta Historiae Neomarchicae. Die Urkunden zur Geschichte der Neumark und des Landes Sternberg, wyd. K. Kletke, T. 1, Märkische Forschungen 10, 1867, Teil 3, Märkische Forschungen 13, 1876; SBPK Berlin – Staatsbibliothek Preussischer Kulturbesitz Berlin; UBOsten I – Geschichte des Geschlechts von der Osten. Urkundenbuch, Bd. I (1200–1400), hrsg. O. Grotefend, Stettin 1914; UBWedel – *Urkundenbuch zur Geschichte des schlossgessenenen Geschlechtes der Grafen und Herren von Wedel*, Bd. III, hrsg. H. F. P. v. Wedel, Leipzig 1889; VPLA Greifswald – Vorpommersches Landesarchiv Greifswald.

- 1 E. Syska, *Źródła do dziejów Nowej Marchii z okresu panowania Askańczyków i Wittelsbachów (do 1373 r.)*, *Studia Źródłoznawcze* 43, 2005, s. 64-67.
- 2 Tak wygląda sprawa m. in. z archiwaliami z byłego Stadtarchiv Bärwalde, zob. R. Gaziński, P. Gut, M. Szukała, *Archiwum Państwowe w Szczecinie. Przewodnik po zespole archiwalnym. Akta do 1945 roku*, Warszawa-Szczecin 2002.
- 3 Częstokroć podczas badań spotykałam się z sytuacją, w której nie udostępniono mi materiałów (zob. niżej przyp. 24), bądź poszukiwania przeprowadzałam za pomocą kwerendy pośredniej (zob. Pismo Dyrektora Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu z dnia 14 sierpnia 2008 r. w zbiorach autorki – znak pisma: BU Po III-55110-79(3)/08: *W nawiązaniu do Pani wniosku o wyrażenie zgody na udostępnienie i wykorzystanie dokumentów w celu prowadzenia badań naukowych [...] dot. powojennych losów archiwaliów ze Stadtarchiv Bärwalde (Archiwum Miejskiego w Mieszkowicach) w l. 1946–1956 oraz działalności Mariana Swinarskiego [...] informuję, że po przeprowadzeniu kwerendy w zasobach archiwalnych OBUiAD IPN w Szczecinie i w Poznaniu nie odnaleziono żadnych dokumentów dot. określonego we wniosku tematu*), co niewątpliwie też mogło wpłynąć na kształt niniejszej pracy.
- 4 E. Syska, *Dokumenty Gorzowa Wielkopolskiego (Landsbergu) z lat 1257–1373*, Gorzów Wlkp. 2006.

łam w latach 2000–2002, okazało się, że gorzowskie archiwum w zespole Akta miasta Gorzowa, pod sygnaturą nr 147⁵ przechowuje pergamin margrabiego Ludwika Starszego dla szpitala św. Ducha w Mieszkowicach z 1 stycznia 1350 r. (zob. załącznik I, dok. 1), który nie należy do historycznego zasobu gorzowskiego archiwum miejskiego. Wraz z dokumentem przechowywany jest, spisany ręcznie, regest kartkowy z przełomu XIX/XX w. o następującej treści: „[1]350 No. 2⁶ / Alte No. 3 / Datiert: Nova Landesberg. MCCCLi in die Circum/cisionis domini. 1. Januar 1350. / Markgraf Ludwig verleiht der Stadt [t.j. Mieszkowicom – przyp. E.S.] den Mühlen der Hl. Spiritus / und XII. sol. in der Kirche für das Hospital“⁷. Staje się zatem jasne, że związki niniejszego dokumentu z Gorzowem ograniczają się jedynie do miejsca wystawienia (*Nova Landesberg*). W tej sytuacji niezbędne okazuje się wyjaśnienie kwestii proveniencji oraz ustalenie drogi, którą przebył niniejszy dokument po II wojnie światowej.

Omawiany dokument z 1350 roku (ze zbiorów Archiwum Państwowego w Gorzowie)

Co do pierwszej kwestii, wydaje się oczywiste, że skoro odbiorcą dokumentu dla szpitala św. Ducha była mieszkowicka rada miejska, to należałoby go szukać w zasobie byłego Stadtarchiv Bärwalde. Najstarsze przekazy o zasobie archiwum rady miejskiej w Mieszkowicach pochodzą z lat osiemdziesiątych XVII w. Wówczas to pastor Elias Löckel w swym dziele pt. „*Marchia illustrata...*” wspominał, że dokument dla szpitala św. Ducha w Mieszkowicach z 1350 r. znajdował się w

5 Zob. niżej załącznik I, dok. 1.

6 Cyfra „2” napisana niebieską kredką.

7 APGorzów, Akta m. Gorzowa, pergamina, nr 147, regest spisany prawdopodobnie przez Paula v. Niessena, zob. też niżej zał. I, dok. 1.

tamtejszym archiwum miejskim⁸. W 1905 r. znakomity badacz dziejów Nowej Marchii Paul van Niessen uporządkował mieszkowickie dokumenty i sporządził ich inwentarz (obecnie zaginiony)⁹. Najprawdopodobniej to właśnie P. v. Niessen zastąpił stare sygnatury nowymi (pisanymi niebieską kredką na odwrociu dokumentu), i tak w przypadku dokumentu dla szpitala św. Ducha, sygnaturę nr „3” zastąpił numerem „2”¹⁰. Wiadomo jednak, że w latach dwudziestych XX w. w Stadtarchiv Bärwalde przechowywano w sumie 62 dokumenty pergaminowe (w tym 32 inedita)¹¹.

Natomiast to, co się stało z dokumentami ze Stadtarchiv Bärwalde po II wojnie światowej, stanowi nie lada zagadkę. Z księgi nabytków gorzowskiego archiwum wynika, że dokument dla szpitala św. Ducha przybył do Gorzowa wiosną 1968 r.¹² z archiwum w Zielonej Górze, które parę miesięcy wcześniej otrzymało go, w ramach akcji przekazywania archiwaliów o obcej pertynencji terytorialnej, z Wojewódzkiego Archiwum Państwowego w Poznaniu¹³. Z kolei, z księgi nabytków APPoznań wynika, że dokument ów znajdował się w zasobie niniejszego archiwum od 7 listopada 1947 r. !!! Wówczas to APPoznań za kwotę 540 zł. kupiło od znanego poznańskiego kolekcjonera Mariana Swinarskiego¹⁴ cztery dokumenty, wśród których znajdowały się dwa [sic !] dokumenty z byłego Stadtarchiv Bärwal-

- 8 SBPK Berlin, Haus 2 - Handschriftenabteilung, Ms. Boruss. fol. 18 (E. Löckel, *Marchia illustrata ab initio mundi ad annum Christi 1680*), s. 272. Mniej precyzyjny w swym przekazie był natomiast Adolf Friedrich Riedel, który za podstawę jedynej, jak dotąd, edycji wspomnianego dokumentu przyjął odpisy ze zbiorów Dickmanna i Hackwitz (ten ostatni sporządzono na podstawie oryginału), zob. CDB A 19, s. 17-18, nr 29. Por. niżej załącznik I, poz. 1.
- 9 Tamże, s. 372 – niniejszy inwentarz w 1905 r. zdeponowano w mieszkowickim ratuszu. Zachowały się notatki P. v. Niessena, które sporządzał opracowując wspomniane regesty, obecnie przechowywane w VPLA Greifswald, Rep. 40 I, Nr. 96 „Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“, zob.: *Archivführer zur Geschichte Ostbrandenburgs bis 1945*, bearb. Christian G a h l b e c k, München 2007, s. 253.
- 10 APGorzów, Akta m. Gorzowa, Pergaminy, nr 147. Sygnaturą nr „1” był oznaczony dokument z 24 lutego 1317 r. (wyd. CDB A 19, s. 10, nr 15), zob. *Regesten der Markgrafen von Brandenburg aus Askanischem Hause*, bearb. v. H. K r a b b o, G. W i n t e r, Leipzig-Berlin 1910-1955, reg. nr 2541.
- 11 *Die Kunstdenkmäler des Kreises Königsberg (Neumark)*, hrsg. F. S o l g e r, W. H o p p e, G. V o ß, Berlin 1928, H. 5, s. 372: „Stadtarchiv, dessen Urkundenabteilung - 62 Stück - v. Niessen 1905 ordnete. Von ihm angelegtes Repertorium im Rathaus. 32 Stücke (bis 1536: 22 Stück) ungedruckt“.
- 12 AP Gorzów, Księga nabytków, nr 179, wpis pod datą: 10 maja 1968 r. Por. niżej załącznik I, poz. nr 2.
- 13 AP Poznań, Księga ubytków, nr 330 (1968 r.), korespondencja z 5 lutego 1968 r.; AP Poznań, Archiwum Państwowe w Poznaniu, sygn. 513 (Scalanie i rozmieszczanie państwowego zasobu archiwalnego 1968 r.), k. 34: *Archiwum Państwowe w Poznaniu przesyła archiwalia następujących miejscowości przynależnych terytorialnie do WAP w Zielonej Górze [...] Gorzów - dokument z 1350 I V, I ja*. Za informacje dotyczące przejścia tego dokumentu przez Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Zielonej Górze dziękuję Panu Mirosławowi Szatarskiemu.
- 14 Marian Czesław Swinarski, ur. 28 IX 1902 w Wągrowcu, zm. 24 IX 1965 we Właszowicach pod Leszmem. Antykwariusz, bibliofil, powstaniec wielkopolski (brat stryjeczny Artura Swinarskiego). Od 1932 r. współpracował z antykwariatem naukowym „Mars” w Poznaniu (zob. Biblioteka Raczynskich w Poznaniu, Rkp. 2903, k. 137, 138; tamże, Rkp. 2022: „Kolekcjonerzy i biblioteki, wspomnienia antykwariusza i bibliofila, napisał Marian Swinarski z Poznania 1955/1956”, k. 33-34). Zob. też APPoznań, Archiwa prywatne i spuścizny, sygn. 5229: Marian Swinarski, nr 1.

de, tj. znany już nam dokument dla szpitala św. Ducha z 1350 r. (zob. załącznik I, dok. 1) oraz niepublikowany dotąd dokument burmistrza Frankfurtu n. Odą dotyczący folwarku Goszków z 1536 r.¹⁵ (zob. załącznik I, dok. 7). Jeszcze przed dokonaniem transakcji, M. Swinarski ujawnił, że jest w posiadaniu co najmniej czterech [!!!] dokumentów o mieszkowickiej proveniencji, tj. znanych nam już dyplomów z 1350 i 1536 r. (zob. Załącznik I, Dok. 1 i 7) oraz papierowych kopii nieznanego dokumentu z 1671 r. (zob. Załącznik I, Dok. 9,10), za które chciał wówczas otrzymać 1500 zł.¹⁶ Kwota ta jednak była chyba zbyt wygórowana, nie tylko dla poznańskiego archiwum, ale też dla Archiwum Państwowego w Szczecinie, któremu ze względu na pertynencję terytorialną niniejszych dokumentów zaproponowano pierwszeństwo transakcji¹⁷. Niestety, pomimo tego że dokument z 1536 r. został zakupiony przez Archiwum Państwowe w Poznaniu, to nie figuruje on w żadnym tamtejszym zbiorze i należy go uznać za nieodnaleziony (nie wykluczone, że około 1968 r. przekazano go do NRD)¹⁸. Równie zagadkowo wygląda sprawa odpisów dokumentu z 1671 r. – należy przypuszczać, że po tym jak M. Swinarski nie uzyskał satysfakcjonującej go kwoty za dokumenty z 1350 i 1536 r., postanowił znaleźć dla nich innego nabywcę. Gdzie się one obecnie znajdują, nie wiadomo.

Losy większości z pozostałych dokumentów z byłego Stadtarchiv Bärwalde pozostają do dzisiaj nieznane, niemniej jednak niespodziewanie jeden z tropów prowadzi nas do Izraela. Otóż pod koniec 1971 r. Mordechaj Tsanin z Tel Awiwu¹⁹ skierował do Staatsarchiv Potsdam list z propozycją sprzedaży sześciu dokumentów (zob. niżej załącznik I, dok. 2, 3, 4, 5, 6, 8) o brandenburskiej proveniencji²⁰. Od razu było wiadomo, że chodziło o dokumenty z byłego Stadtarchiv Bärwalde, jednak ze względu na to, iż NRD nie utrzymywała oficjalnych stosunków z Izraelem, nie mogło dojść do zrealizowania tej transakcji. Niemniej jednak dyrektor poczdamskiego archiwum zwrócił uwagę na to, że ze względów politycznych (aby zapobiec zakupowi tych dokumentów przez zachodniobierlińskie GStA PK) sprawę

15 APPoznań, Księga nabytków, poz. 26 (7 XI 1947). Por. niżej przyp. 16. Pozostałe pergaminy to dokument biskupa poznańskiego Piotra Tomickiego z 1534 r. oraz Władysława Czarnkowskiego z 1684 r.

16 AP Poznań, Archiwum Państwowe w Poznaniu, sygn. 476, k. 35-35v (7 XI 1947) *Przedstawiono Archiwum Państwowemu do kupna za 1500 zł.: 1) dyplom perg., dobrze zachowany margrabiego brandenburskiego Ludwika, nadającego młyn szpitalowi s. Ducha w Bärwalde dziś Barwice [sic ! – Mieszkowice tak samo jak Barwice (na poł. od Białogardu) do 1945 r. nosiły nazwę Bärwalde, E.S.] na północ od Kostrzyna, woj. szczecińskie, z r. 1350; 2) dyplom perg. sprzedaży przez burmistrza Kostrzyna [sic ! E.S.] gruntu burmistrzowi miasta Barwice z r. 1536; 3) kopie papierowe z XVIII w. Fryderyka Wilhelma zatwierdzającego przywileje m. Barwice z r. 1671.*

17 Tamże, k. 35-35v.

18 Informacja uzyskana w APPoznań. Dokumentu tego nie przekazano do AP Szczecin, za informację tę dziękuję Panu dr. Pawłowi Gutowi. Niestety w tej sprawie nie uzyskałam odpowiedzi ze Stadtarchiv Frankfurt/Oder.

19 Mordechaj Tsanin, pisarz izraelski, ur. 1906, zm. 5 II 2009, zob. http://pl.wikipedia.org/wiki/Zmarli_w_roku_2009 (data wejścia 26 II 2009).

20 BLHA Potsdam, Handakten zu den Urkundenbestände: pismo M. Tsanina z 31 XII 1971 r. W załączniku M. Tsanin przesłał kserokopie dwóch z nich, obecnie w BLHA: 1) Pr. Br. Rep. 8, Stadt Bärwalde, U. 1 [dok. z 17 II 1359, wyd. CDB A 19, s. 27-28, nr 46]; 2) Pr. Br. Rep. 10C, Stadtkirche Bärwalde, U. 1/1 (dok. z 1 V 1368, wyd. CDB A 19, s. 30, nr 50).

tę należałoby przekazać polskim archiwistom²¹. Widocznie wysiłki wschodnioniemieckich archiwistów spełzły na niczym, skoro w 1972 r. M. Tsanin zaproponował sprzedaż owych sześciu dokumentów właśnie GStA PK. Wówczas też oświadczył, że dokumenty te nabył w 1947 r. od profesora Uniwersytetu Jagiellońskiego [Tadeusza] Zadereckiego²². Wszystko wskazuje na to, że w całej tej sprawie T. Zaderecki odegrał rolę drugorzędną, najprawdopodobniej wkrótce po nabyciu ww. dokumentów sprzedał je M. Tsaninowi²³. Z niewiadomych względów w 1972 r. nie doszło do sfinalizowania transakcji pomiędzy M. Tsaninem a GStA PK. Jednakże w 1983 r. M. Tsanin ponowił ofertę i tym razem GStA PK zdecydowało się na kupno wspomnianych dokumentów²⁴, były to: trzy dyplomy margrabiego Ludwika Rzymyskiego dla Mieszkowic – z 30 listopada 1350 r. (zob. niżej załącznik I, dok. 2), – z 2 lipca 1352 r. (zob. niżej załącznik I, dok. 3) – z 17 lutego 1359 r. (zob. niżej załącznik I, dok. 4); dyplom wystawiony przez kapitułę myśliborską dla kościoła w Mieszkowicach z 1 maja 1368 r. (zob. niżej załącznik I, dok. 5); dokument margrabiego Albrechta dla Mieszkowic z 20 maja 1472 r. (zob. niżej załącznik I, dok. 6); oraz dokument margrabiego Jerzego Wilhelma z 6 listopada 1620 r. (zob. niżej załącznik I, dok. 8). Dokumenty te nie zostały wciągnięte do żadnego z oddziałów GStA PK, nie nadano im też sygnatur (jedynym wyznacznikiem są tu ich daty oraz sygnatury akcesji).

Przy okazji niniejszej sprawy nasuwa się jednak niezmiernie intrygujące pytanie, mianowicie, w jaki sposób M. Swinarski oraz T. Zaderecki weszli w posiadanie wyżej wymienionych dokumentów? Przecież istnieje spore prawdopodobieństwo, że poza dziesięcioma dokumentami (zob. niżej załącznik I, dok. 1-10), które wypłynęły na rynek antykwaryczny w 1947 r., wojnę przetrwały również inne (niekoniecznie wszystkie) dokumenty ze Stadtarchiv Bärwalde. Wobec tego można przyjąć, że kolekcja dokumentów pergaminowych ze Stadtarchiv Bärwalde w całości lub w części przetrwała wojnę i mogła:

- 21 BLHA Potsdam, Handakten zu den Urkundenbestände: pismo dyrektora Staatsarchiv Potsdam dr. F[riedricha] Becka do dyrektora państwowego zarządu archiwalnego dr. Exnera z 23 II 1972: *Wir bitten zu prüfen, ob der Ankauf außerwirtschaftlich möglich ist, und im negativen Fall, die Archivverwaltung der befreundeten Volksrepublik Polen zu unterrichten. Unseres Erachtens müßte alles getan werden, zu verhindern, daß Archive der Bundesrepublik bzw. in Westberlin (Stiftung Preußischer Kulturbesitz) in den Kauf eintreten, und damit Gelegenheit erhalten, ihre Alleinvertragsansprüche zu behaupten. Bei der Prüfung der Sachlage bleibt weiter zu bedenken, daß nicht feststeht, ob der Verkäufer bereit ist, die Urkunden an die VR Polen zu überlassen. Für die Erwerbung ist die prinzipielle politische Seite der Angelegenheit erheblich höher einzuschätzen, als der wissenschaftliche Gehalt.*
- 22 Informacja ta pochodzi z inwentarza do zespołu: GStA PK, X. HA Rep. 8, Stadt Bärwalde. Tadeusz Zaderecki (1901–1968) hebraista, profesor uniwersytetów lwowskiego, jagiellońskiego i łódzkiego, zob. *Zbiory rękopisów w bibliotekach i muzeach w Polsce*, opr. D. K a m o l o w a, wsp. K. M u s z y Ń s k a, Warszawa 1988, s. 168.
- 23 Niestety w spuściźnie po T. Zadereckim brak jakichkolwiek informacji na temat mieszkowickich dokumentów, zob. Biblioteka Uniwersytetu Łódzkiego, Dział Rękopisów, Akc. 5699, 5703, 5707, 5709, 5710. Obaj panowie musieli się poznać znacznie wcześniej, albowiem przed II wojną światową T. Zaderecki zasłynął obroną praw mniejszości żydowskiej w Polsce, m. in. w związku za sprawą tzw. getta ławkowego, zob. T. Z a d e r e c k i, *Talmud w ogniu wieków*, Warszawa 1936.
- 24 Odpowiedź dyrektora Geheimes Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz na zapytanie autorki niniejszego artykułu z 15 września 2008 r. w wyżej wymienionej sprawie (znak pisma: 6979/08.-1.2). Niestety akta dotyczące tej transakcji nie są udostępniane przez GStA PK.

a) około 1945/1946 r. trafić w ręce nieznanego znalazcy/znalazców, a następnie została rozprzedana różnym osobom bądź antykwariatom (w ten sposób część dokumentów mogła się znaleźć w rękach M. Swinarskiego, a kolejna w posiadaniu T. Zadereckiego);

b) około 1946/1947 r. trafiła w ręce M. Swinarskiego, który zaczął ją powoli wyprzedawać na rzecz instytucji państwowych (APPoznań), jak i osób prywatnych bądź antykwariatów (w ten sposób T. Zaderecki mógł wejść w posiadanie owych sześciu dyplomów).

W świetle tych przypuszczeń niebanalnego znaczenia dla całej sprawy nabiera rola M. Swinarskiego. Ze wspomnień, które napisał w 1956 r., wynika, że sprawy związane z archiwaliami nie były mu obce, albowiem podczas II wojny światowej przez krótki czas pracował on w Archiwum Państwowym w Poznaniu, gdzie zajmowało go „zwożenie zagrożonych archiwaliów z różnych kościołów i probostw – by je ratować przed zagładą”²⁵ Pod koniec 1940 r., w niejasnych okolicznościach, Swinarski został aresztowany²⁶. Po roku zwolniono go, a następnie w kwietniu 1942 r. został zesłany na przymusowe roboty do Uelzen w Niemczech, skąd powrócił dopiero na początku 1946 r.²⁷ Jeszcze w tym samym roku Swinarski udał się do Szczecina, gdzie, jak pisze, poznał antykwariusza i kolekcjonera Jana Kijewskiego, który *zbierał wszystko, co dotyczyło [tego] miasta*²⁸. Jaki był cel wizyty poznańskiego bibliofila w Szczecinie, nie wiadomo, ale fakt, że wspomina o poznanym tam antykwariuszu wskazuje na to, że był zainteresowany poszukiwaniem nowych okazów. W tym samym czasie Swinarski intensywnie zajmował się handlem dobrami kultury, pochodzącymi zwłaszcza z terenu tzw. „ziem odzyskanych”, o czym świadczą liczne transakcje zawarte m. in. z Archiwum Państwowym w Poznaniu, które miało o nim jak najlepsze zdanie. W 1947 r. takimi oto słowami opisano jego dokonania *jest archiwum poznańskiemu znany dobrze [...] i oddał niejedną usługę w ratowaniu archiwaliów dla zbiorów publicznych*²⁹.

*Niewiele natomiast wiemy o działalności M. Swinarskiego po 1949 r., kiedy to wraz z Leonem Chróśnickim wydał książkę o znakach porcelany europejskiej*³⁰. Jedno jest pewne, że gdy spisywał swoje wspomnienia, tj. około 1955/1956 r., pracował jako strażnik „w ochronie obiektów”. Nie znane są przyczyny tak diametralnej zmiany

25 Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2022, k. 33. Swinarski pracował w poznańskim archiwum jedynie rok (w APPoznań nie zachowały się jego akta osobowe).

26 Jak podaje sam Swinarski, aresztowanie nastąpiło w 1941 r., po roku został uwolniony, a następnie został wywieziony do Niemiec, zob. Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2022, k. 34-34v. Ze spisu osadzonych w więzieniu policji w Poznaniu wynika, że Marian „von Swinarski” oraz jego krewny (brat ?) Stefan zostali aresztowani 29 listopada 1940 r., zob. APPoznań, Polizeifängnis Posen, sygn. 44, s. 53. Przyczyna uwięzienia oraz data zwolnienia z aresztu nie są znane. Niemniej jednak zastanawiający jest fakt, iż w tym czasie przypadło mieszkanie Swinarskiego wraz ze zgromadzonymi tam zbiorami dzieł sztuki, zob. Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2022, k. 34v

27 Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2021, k. 1v; tamże, Rkp. 2022, k. 34v. APPoznań, Zbiory i kolekcje, Miscellanea, sygn. 976/0/17000 (dawna sygn. 17a), k. 72.

28 Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2022, k. 83.

29 AP Poznań, Archiwum Państwowe w Poznaniu, sygn. 476, k. 35v. Por. wyżej przyp. 15.

30 M. S w i n a r s k i, L. C h r ó ś n i c k i, *Znaki porcelany europejskiej i polskiej ceramiki*, Poznań 1949.

w jego życiorysie³¹, na pewno sytuacja ta nie była dla niego komfortowa, albowiem z rozbijającą szczerością stwierdził, że „Marzeniem moim jest być zatrudnionym w jakiejś poważnej bibliotece na ziemiach odzyskanych”³². Swoisty sentyment, jakim Swinarski darzył „ziemie odzyskane”, jest nader zastanawiający.

Wróćmy zatem do sprawy mieszkowickich dokumentów, nie wykluczone, że M. Swinarski jako wytrawny znawca przedmiotu, chcąc zorientować się, ile mógłby otrzymać za większą ilość dokumentów z mieszkowickiej kolekcji, wybrał trzy pergaminy, które pozwoliłyby mu zorientować się, co do kwoty, którą w 1947 r. poznańskie archiwum było w stanie za nie zapłacić. Suma, którą uzyskał, zapewne go nie satysfakcjonowała, gdyż była prawie trzykrotnie niższa od żądanej³³. Ze wspomnień Swinarskiego wiadomo, że jako kolekcjoner był on zainteresowany przede wszystkim inkunabunalami, niestety zakup takich dzieł wiązał się z ogromnymi kosztami. Sam często wspominał o ciągłym braku odpowiednich funduszy na kupno interesujących go pozycji³⁴, a kondycję swego budżetu poprawiał poprzez liczne sprzedaże rękopisów i wydawnictw dla bibliotek oraz muzeów na terenie całego kraju³⁵. Zatem nie można wykluczyć, że około 1946 r. M. Swinarski posiadał większą ilość dokumentów z byłego Stadtarchiv Bärwalde, które mógł sprzedawać osobom prywatnym bądź instytucjom. Dlatego nadal istnieje szansa na odnalezienie kolejnych dokumentów z mieszkowickiej kolekcji.

* * *

Załącznik I

Regesty dokumentów ze Stadtarchiv Bärwalde

Niniejszy inwentarz dotyczy jedynie oryginałów dokumentów, które wypłynęły na rynek antykwaryczny po 1945 r. Zastosowane skróty: oryg. – oryginał; odp. – odpis; piecz. – pieczęć; reg. – regest; wzm. – wzmianka; wyd. – wydanie; wyc. – wyciąg.

Dok. 1

Gorzów Wlkp., 1 stycznia 1350 r.

Nova Landesberg - - in die circumcissionis domini

Ludwik [Starszy], margrabia brandenburski, nadaje w intencji zbawienia dusz swych poprzedników, młyn św. Ducha, położony pod miastem Mieszkowice (*mo-*

31 Niestety na ten temat milczą akta znajdujące się obecnie w IPN, por. wyżej przyp. 3.

32 Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2022, k. 35.

33 Marian Swinarski zaproponował kwotę 1500 zł. za trzy dokumenty, jednak otrzymał od archiwum 540 zł. za cztery dyplomy, zob. wyżej przyp. 16 i 15.

34 Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2903, k. 19, 21, 22-22v.

35 Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 1133, 1216, 1422, 1469, 1470, 1582, 1583, 1593-1599, 1600, 1601, 1608, 1609-1612, 1621, 1623, 1625, 1650, 1655, 1672, 1685, 1694, 1695, 1697, 1707-1709, 1723, 1725, 1757, 1758, 1759-1761, 1763, 1784, 1786, 1790, 1791, 1834, 1931, 1966, 1967, 1992, 1997, 1998, 2012, 2018, 2023, 2024, 2025, 2030, 2034, 3757. Oprócz Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu były to m. in.: Muzeum Narodowe w Poznaniu, Biblioteka Kórnicka, Biblioteka PAN w Gdańsku, Biblioteka Jagiellońska, zob. Biblioteka Raczyńskich w Poznaniu, Rkp. 2903, k. 137.

lendinum sancti spiritus nuncupatum situm ante civitatem nostram Berenwaldis), wraz z pełnymi tytułami własności, na rzecz nowo tworzonego szpitala św. Ducha, który od tej pory będzie znajdował się pod opieką rady miejskiej [w Mieszkowicach]. Ponadto [margrabia] nadaje kościołowi parafialnemu Najświętszej Marii Panny [w Mieszkowicach] roczny dochód z czynszu łanowego w mieście, w wysokości 12 szylingów denarów brandenburskich (*solidorum denariorum brandenburgensium*). Świadcowie: *vir Guntherus de Swartzborg, dominus in Spremberg, ac strennui viri Hasso senior, Hasso de Valkenburg, Bethekinus de Ost, Henningus de Uhtenheyn milites* (cyt. za oryg.).

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, nr 2 (sygn. cyt. za oryg.); do 7 XI 1947 r. – w posiadaniu Mariana Swinarskiego; 7 XI 1947 – 5 II 1968 r. – Archiwum Państwowe w Poznaniu, sygn. NN; 5 II 1968 – 10 V 1968 r. – Wojewódzkie Archiwum Państwowe w Zielonej Górze; od 10 V 1968 r. AP Gorzów, Akta m. Gorzowa, Dok. perg., nr 147.

Dok. perg. o wym. 290 x 185 + 30 mm, łac., stan dobry, na odwrociu po środku niebieską kredką „No. 2”, poniżej niebieską kredką „1350”, w prawym dolnym rogu okrągła pieczęć proveniencyjna Archiwum Państwowego w Gorzowie Wlkp.: „ARCHIWUM PAŃSTWOWE ODDZIAŁ W GORZOWIE WLKP.”. Wraz z dokumentem przechowywany jest regest kartkowy, sporządzony najprawdopodobniej przez P. v. Niessena³⁶.

Piecz.: brak, pasek pergaminowy po pieczęci³⁷.

Odp.: 1) GStA PK, I. HA Rep. 78a, nr 5, k. 34v (XIV w.); 2) GStA PK, I. HA Rep. 78a, Nr. 5a, k. 92v (XV w.); 3) BLHA, Pr. Br. Rep. 16, Beckmann, nr 1, *Capittel von der Stadt Beerwalde*, s. 10-11 (XVII w., na podst. oryg.); 4) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 584 (Seyfert), k. 159 (XVIII w.); 5) Biblioteka Uniwersytecka we Wrocławiu, Dział Rękopisów, sygn.: Akc. 1949/409: *Diplomatarium neomarchicum bibliothecae Steinhewhrianae Wratislaviensis*, k. 120-121 (XVIII w.); 6) BLHA, Pr. Br. Rep. 16 E, Kleine Erwerbungen, Nr. 1001, k. 115v-116, nr 101 (Dickmann, XVIII w.); 7) BLHA, Pr. Br. Rep. 16 E, Kleine Erwerbungen, nr 1001, k. 221v-222, nr 264 (Dickmann, XVIII w.); 8) BLHA, Pr. Br. Rep. 37 Hohennauen, nr 683 (Hackwitz), k. 196, nr 211 (XVIII w., na podst. oryg.); 9) VPLA Greifswald, Rep. 40 I, nr 96 „Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“ (XX w., na podst. oryg.).

Wyc.: SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 18 (Löckel, *Marchia illustrata*, XVII w.), s. 272 (na podst. oryg.).

Wyd.: 1) CDB A 19, s. 17-18, nr 29 (na podst. odp. 6 lub 7 oraz odp. 8).

Reg.: 1) Kletke 1, s. 195; 2) UBWedel III/1, s. 20, nr 42 (na podst. wyd. 1); 3) UBO-sten I, s. 182, nr 596 (na podst. wyd. 1).

Dok. 2

Chojna, 30 listopada 1350 r.

Kungsparg - - in die beati Andree apostoli

³⁶ Zob. wyżej przyp. 7.

³⁷ Jak podaje P. v. Niessen, pieczęci tej nie było już na początku XX w., zob. odp. 9.

Ludwik Rzymianin, margrabia brandenburski, oświadcza, że od tej pory rajcy i mieszczanie miasta Mieszkowice (*consulum et universorum civitatis nostre Berenwaldis civium*) będą odprowadzać nie więcej niż 34 grzywny brandenburskie srebra rocznej orbedy, w tym 17 na św. Walpurgii [1 maja] i 17 na św. Marcina [11 listopada]. Ponadto wszyscy mieszczanie posiadający jakiekolwiek nieruchomości na terenie Mieszkowic otrzymują prawo do wolnego od cła spławu towarów na odcinku od Landsbergu [ob. Gorzowa Wlkp.] (*nova Landsesperg*), rzekami Wartą (*per Wartam*) i Odrą (*Oderam*), zarówno w dół, jak i w górę. Przywilej ten margrabia rozciąga na swoje ziemie. Ponadto mieszczanie otrzymują prawo do postawienia na terenie swych posiadłości młyna – wolnego od czynszu oraz bedy. Od tej pory rajcy, czy mieszczanie Mieszkowic nie będą mogli być pozywani przed sądy poza miastem, a w sprawach czynów dowiedzionych (*handhaffte that*) powinni oni stawiać się przed sądem dworskim. Ponadto margrabia oświadcza, że nie zamierza budować w Mieszkowicach zamku, czy też warowni. Świadkowie: *Hasso senior de Wedel, Albertus de Wolfstain, Petko de Oest, Ludvicus de Wedel, Hasso de Valkenborch, Hasso de Oechtenhagen milites et Heningus de Wedel* (cyt. za oryg.).

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, nr 3 (sygn. cyt. za oryg.); 1947 r. – w posiadaniu Tadeusza Zadereckiego; 1947–1983 r. – w posiadaniu Mordechaja Tsanina; od 1983 r. GStA PK, Urk. 30. November 1350 (Acc, 29/84,4). Dok. perg. o wym. 355 x 177 + 36 mm, łac. stan dobry, na odwrociu, reg. XVII w. nieczytelny.

Piecz.: brak, nacięcie po pasku pieczętnym³⁸.

Od p.: 1) BLHA, Pr. Br. Rep. 16, Beckmann, nr 1, *Capittel von der Stadt Beerwalde*, s. 13-15 (XVII w., na podst. oryg.); 2) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 584 (Seyfert), k. 159-159v (XVIII w.); 3) BLHA, Pr. Br. Rep. 37 Hohennauen, nr 683 (Hackwitz), k. 195, nr 210 (XVIII w., na podst. oryg.); 4) VPLA Greifswald, Rep. 40 I, nr 96 „Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“ (XX w., na podst. oryg.).

Wzm.: 1) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 18 (Löckel, *Marchia illustrata*, XVII w.), s. 287 (na podst. oryg.).

Kserokopia: 1) GStA PK, X. HA Rep. 8, Stadt Bärwalde, nr 1 (na podst. oryg.).

Wyd.: 1) CDB A 19, s. 20-21 (na podst. odp. 3).

Reg.: 1) K. F. Klöden, *Diplomatische Geschichte des für falsch erklärten Markgrafen Waldemar von Brandenburg*, T. 4, Berlin 1845, s. 50; 2) Kletke 1, s. 213; 3) UBWedel III/1, s. 37, nr 71 (na podst. wyd. 1); 4) UBOSTen I, s. 186, nr 616 (na podst. oryg.).

Dok. 3

Moryń, 2 lipca 1352 r.

Moryn - - des nehesten mandages nach sand Petirs und Pawels daghe der heiligen twelsboten

Ludwik Rzymianin, margrabia brandenburski, potwierdza radzie miejskiej Mieszkowic (*den Ratmannen tu Bernwolde*) wszystkie otrzymane dotąd przywileje. Świadkowie: brak (cyt. za oryg.).

38 Jak podaje P. v. Niessen, pieczęci tej nie było już na początku XX w., zob. odp. 4.

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, sygn. NN³⁹; 1947 r. – w posiadaniu Tadeusza Zadereckiego; 1947–1983 r. – w posiadaniu Mordechaja Tsanina; od 1983 r. GStA PK, Urk. 2. Juli 1352 (Acc. 29/84,1). Dok. perg. o wym. 254 x 114 + 28 mm, niem. Na odwrociu XVIII w. „Nro. 12, 1352”; XIX w. „No. 9”; nieczytelny regest XVI w.; niebieską kredką „1352”; ołówkiem XX w. „Acc. 29/84,1”.

Piecz.: brak, nacięcie po pasku/sznurze pieczętnym.

Odp.: 1) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 584 (Seyfert), k. 160v (XVIII w.); 2) BLHA, Pr. Br. Rep. 16 E, Kleine Erwerbungen (Dickmann), nr 1001, k. 177, nr 191 (XVIII w.); 3) BLHA, Pr. Br. Rep. 16 E, Kleine Erwerbungen (Dickmann), nr 1001, k. 257v, nr 319 (XVIII w.).

Wzm.: 1) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 18 (Löckel, *Marchia illustrata*, XVII w.), s. 292 (na podst. oryg.).

Kserokopia: 1) GStA PK, X. HA Rep. 8, Stadt Bärwalde, nr 2 (na podst. oryg.).

Wyd.: 1) CDB A 19, s. 25, nr 42 (z datą: 2 VII 1352, na podst. nieznanego odp. Hackwitz z oryg.).

Reg.: 1) Kletke 1, s. 236.

Dok. 4

Mieszkowice, 17 lutego 1359 r.

Berenwolde - - die dominico quo cantatur Circumdederunt me

Ludwik Rzymianin, margrabia brandenburski, nadaje radzie miasta Mieszkowice (*civitatis nostre Berenworldis*) 12 sztuk rocznego dochodu z czynszu łąnowego w tymże mieście, należącego do tej pory do świętej pamięci Henninga i Wenera von Sydow (*Henningum et Wernerum Sydow*) oraz ich kuzynów, synów ś.p. Henryka i Henninga von Elsholt (*filios quondam Henrici et Heninghi de Elsholt bone memorie*). Świadkowie: *Hassone de Wedel de Valkenborgh, marescalco nostro, Wedegone de Wedel advocato nostro abista parte Odere, Ottone Morner, magistro coquine nostre, Thiderico Bruggen, Thiderico Morner, preposito Bernoensi, prothonotario nostro* (cyt. za oryg.).

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, sygn. NN⁴⁰ (sygn. cyt. za oryg.); 1947 r. – w posiadaniu Tadeusza Zadereckiego; 1947–1983 r. – w posiadaniu Mordechaja Tsanina od 1983 r. GStA PK, Urk. 17. Febr. 1359 (Acc. 29/84,6). Dok. perg. o wym. 302 x 162 + 34 mm, łąc., na odwrociu reg. XVII w. nieczytelny; XIX w.: „No. 7”; XX w.: ołówkiem „Acc. 29/84,6”.

Piecz.: brak, przy dokumencie znajduje się jedwabny sznur pieczętny koloru różowo-żółtego.

Odp.: 1) BLHA, Pr. Br. Rep. 16, Beckmann, nr 1, *Capittel von der Stadt Beerwalde*, s. 18-19 (XVII w., na podst. oryg.); 2) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 584 (Seyfert), k. 160-160v (XVIII w.); 3) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 531 (Gundling Sammlung), k. 352-354v, nr 282 (XVIII w.); 4) BLHA, Pr. Br. Rep. 16 E, Kleine Erwerbungen (Dickmann), nr 1001, k. 66-66v, nr 39 (XVIII w.); 5) BLHA, Pr. Br. Rep. 16 E, Kleine

39 Stare sygnatury z XVIII („Nro. 12”) i XIX w. („No. 9”) zob. niżej opis oryg.

40 Stara XIX-wieczna sygn. „No. 7”; zob. niżej opis oryg.

Erwerbungen (Dickmann), nr 1001, k. 179-179v, nr 194 (XVIII w.); 6) BLHA, Pr. Br. Rep. 37 Hohennauen, nr 683 (Hackwitz), k. 223, nr 234 (XVIII w., na podst. oryg.).

Wzm.: 1) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 18 (Löckel, *Marchia illustrata*, XVII w.), s. 289 (na podst. oryg.).

Kserokopia: 1) GStA PK, X. HA Rep. 8, Stadt Bärwalde, nr 3 (na podst. oryg.); 2) BLHA, Pr. Br. Rep. 8, Stadt Bärwalde, U. 1 (na podst. oryg.).

Wyd.: 1) CDB A 19, s. 27-28, nr 46 (na podst. odp. 6).

Reg.: 1) Kletke 1, s. 294; 2) UBWedel III/2, s. 24, nr 43.

Dok. 5

Myślubórz, 1 maja 1368 r.

Soldin - - ipso die philippi et Jacobi apostolorum beatorum

Kanonicy [kolegiaty] w Myśluborzu (*Soldin*), dziekan, proboszcz i cała kapituła wydają archidiakonowi czelińskiemu Henrykowi Swingen (*her Hynric Swynghen dy dar ys eyn archidyaken tu Czellyn*)⁴¹ zgodę na wzniesienie w kościele w Mieszkowicach (*in unser kerken tu Bernwolde*) ołtarza bractwa kalendowego (*eyn altar, dat dar heyet des kalandes altar*) pod wezwaniem św. Jana Ewangelisty, Najświętszej Marii Panny oraz świętego Krzyża (*yn dy ere des heren sunte Johannis ewangelisten und der hyligen yuncwrowen Marien und des heyligen Cruces*), fundowanego w intencji zbawienia duszy Henryka, siostrzeńca wspomnianego Henryka Swingen. Świadkowie: brak (cyt. za oryg.).

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, sygn. NN⁴²; 1947 r. – w posiadaniu Tadeusza Zadereckiego; 1947–1983 r. – w posiadaniu Mordechaja Tsanina; od 1983 r. GStA PK, Urk. 1. Mai 1368 (Acc. 29/84,5). Dok. perg. o wym. 257 x 205 + 24 mm, niem. Na odwrociu: XIV/XV w. „*Dy fundacio ou(ver) dat kaland altar und ou(ver) dy leenware*“; XVI/XVII w.: wypłowiały regest; XIX w.: „No. 10“; XX w. ołówkiem: „Acc. 29/84,5“.

Piecz.: brak, pasek pergaminowy po pieczęci.

Odp.: 1) BLHA, Pr. Br. Rep. 16, Beckmann, nr 1, *Capittel von der Stadt Beerwalde*, s. 6-7 (XVII w., na podst. oryg.); 2) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 532 (Gundling Sammlung), k. 96-98, nr 316 (XVIII w.); 3) SBPK Berlin, Ms. Boruss. fol. 584 (Seyfert), k. 161-161v (XVIII w.); 4) BLHA, Pr. Br. Rep. 16 E, Kleine Erwerbungen (Dickmann), nr 1001, k. 80v-82, nr 54 (Dickmann, XVIII w.).

Wzm.: 1) BLHA, Pr. Br. Rep. 16E, Kleine Erwerbungen, nr 1008 (Gundling – *Diplomata*), s. 35 (XVIII w.); 2) Ch. Gahlbeck, *Soldin (Myślubórz)*. Kollegiststift, w: Brandenburgisches Klosterbuch, hrsg. H. D. Heimann, K. Neitmann, W. Schich, Bd. II, Berlin 2007, s. 1142⁴³.

41 Zob. E. R y m a r, *Kolegiata w Myśluborzu i skład jej kapituły (XIII-XVI w.)*, Nadwarciański Rocznik Historyczno-Archiwalny 13, 2006, s. 35, nr 78.

42 Stara XIX-wieczna sygn. „No. 10“.

43 Tutaj Ch. Gahlbeck powołuje się jedynie na kserokopię znajdującą się w GStA PK, X. HA Rep. 8, Bärwalde, Nr. 4 „Or. Heute in Israel in Privatbesitz, ehem. StadtA Bärwalde, bzw. UnivB Krakau“.

Kserokopia: 1) GStA PK, X. HA Rep. 8, Bärwalde, nr 4 (na podst. oryg.); 2) BLHA, Pr. Br. Rep. 10C, Stadtkirche Bärwalde, U. 1/1 (na podst. oryg.); 3) BLHA, Außenstelle Frankfurt/ Oder, Pr. Br. Rep. 8, Bärwalde (faksymile)⁴⁴.

Wyd.: 1) CDB A 19, s. 30, nr 50 (na podst. nieznanego odp. Hackwitz z oryg.).

Reg.: 1) Kletke 1, s. 327.

Dok. 6

Köln nad Szprewą⁴⁵, 20 maja 1472 r.

Coln an der Spree am mitwoch in der pfingst heiligen tagen

Albrecht, margrabia brandenburski, oświadcza, że rada miasta Mieszkowice (*burgmestere und ratmanne unser stat Berenwalde*) nabyła połowę folwarku we wsi Stołpek (*die halbe feltmarcke des dorfs Stolpken bey der genanten un ser stat Berenwalde gelegen*) na takich prawach, na jakich posiadała ją dotychczas rodzina Steinbeck (*Steinbeken*)⁴⁶, co margrabia poświadcza w obecności rajców miejskich Bartłomieja Magdeburga (*Bartholomeus Magdeburg*) i Piotra Meyera (*Peter Meyer*). Świadkowie: brak.

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, nr 28 (sygn. cyt. za oryg.); 1947 r. – w posiadaniu Tadeusza Zadereckiego; 1947–1983 r. – w posiadaniu Mordechaja Tsanina; od 1983 r. GStA PK, Urk. 20. Mai 1472 (Acc. 29/84,2). Dok. perg. o wym. 465 x 220 + 80 mm, niem. Na odwrociu: XX w. niebieskim ołówkiem „No. 28”.

Piecz.: brak – nacięcie po pasku/sznurze⁴⁷. Jeszcze na początku XX w. przy dokumencie tym wisiały resztki pieczęci margrabiego Albrechta, natomiast na samym dokumencie pieczęć swą wycisnęła rada miejska Mieszkowic (cyt. za reg. 1).

Odop.: 1) VPLA Greifswald, Rep. 40 I, nr 96 „Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“ (XX w., na podst. oryg.).

Wyd.: nie wydany

Reg.: 1) VPLA Greifswald, Rep. 40 I, nr 96 („Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“)

Dok. 7

Kostrzyn n. Odrą, 25 września 1536 r.

Cüstrin - - Montagk nach Matthei apostoli

44 Informacja na podstawie odpowiedzi udzielonej przez BLHA, Außenstelle Frankfurt/ Oder, 10 listopada 2008 r., w związku z zapytaniem mailowym wysłanym przez autorkę niniejszego artykułu.

45 Obecnie dzielnica Berlina.

46 W listopadzie [sic!] 1472 r. bracia Klaus i Henning von Steinbeck z Bielinia sprzedali radzie miejskiej Mieszkowic połowę folwarku we wsi Stołpek, zob. CDB A 19, s. 49-50, nr 78 (17 XI 1472). Już w 1452 r. wójt Nowej Marchii Krzysztof Eglinger nadał radzie miejskiej Mieszkowic połowę opustoszałej wsi Stołpek, która wcześniej należała do rodziny Werbelow, zob. CDB A 19, s. 44, nr 70 (1452). Zob. CDB A 19, s. 57, nr 88 (1495).

47 Jak podaje P. v. Niessen, pieczęci tej nie było już na początku XX w., zob. odp. 1.

Lorenz Schreck (*Lorencius Schreck*), burmistrz Frankfurtu n. Odrą (*Franckfurt an der Oder*), oświadcza, że poprzez swych przedstawicieli Jürgena Straussa, celnika w Kostrzanie n. Odrą (*Jurgenn Strauss zu Custrin Zolner*) i Marcina Stockhausen (*Merten Stockhausen*), sprzedał radzie miejskiej Mieszkowic (*Berenwalde*) swój folwark Goszków (*Goess*) wraz z przynależnościami, za 240 florenów reńskich, wraz z całym inwentarzem. Z dóbr tych margrabia powinien otrzymywać rocznie jedną kopę i sześć marchijskich groszy, jak też 12 szefli czynszu dzierżawnego. Ponadto wystawca potwierdza odbiór wspomnianych 240 florenów, uiszczonych w ratach (cyt. za odp. 2).

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, nr 43 (sygn. cyt. za reg. 1)⁴⁸; od 07.11.1947 r. APPoznań; obecnie NN⁴⁹. Dok. perg. niem.

Piecz.: 1) Lorenza Schrecka, w czerwonym wosku⁵⁰ (cyt. za reg. 1 i odp. 2)

Odp.: 1) do 1945 r.: Stadtarchiv Bärwalde, nr 43a – odpis sporządzony na papierze, mocno zniszczony (cyt. za reg. 1) – obecnie NN; 2) VPLA Greifswald, Rep. 40 I, nr 96 „Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“ (XX w., na podst. oryg.).

Wyd.: nie wydany.

Reg.: 1) Kletke 3, s. 82 (z datą: 24 IX 1538); 2) VPLA Greifswald, Rep. 40 I, nr 96 („Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“).

Dok. 8

Köln nad Szprewą⁵¹, 6 listopada 1620 r.

Cöln an der Spree, am sechsten Novembris

Jerzy Wilhelm, margrabia brandenburski, potwierdza fakt nabycia przez burmistrza i rajców miasta Mieszkowice (*Bürgermeister und Rathmanne unserer Stadt Behrwalde*) od rodziny von Sydow z Kurzycka (*von Sydouw zue Voitsdorff*) prawa sądu w mieście na zasadzie dziedziczenia. Świadcowie: brak.

Oryg.: do ok. 1945 r.: Stadtarchiv Bärwalde, nr 53 (sygn. cyt. za oryg.); 1947 r. – w posiadaniu Tadeusza Zadereckiego; 1947-1983 r. – w posiadaniu Mordechaja Tsanina; od 1983 r.: GStA PK, Urk. 6. November 1620 (Acc. 29/84,3). Dok. perg. o wym. 440 x 181 + 71 mm, niem., na odwrociu: „XVII w.: „No. 46”; XX w. niebieską kredką: „No 53”.

Piecz.: skrawek pieczęci o wym. 14 x 18 mm, w wosku naturalnym, na pasku pergaminowym.

Odp.: 1) do 1945 r.: Stadtarchiv Bärwalde, nr 53^{II} (cyt. za reg. 1).

Wyd.: nie wydany.

48 H. B ü t o w, *Märkische Bürger- und Zunftsiegel*, w: *Brandenburgische Siegel und Wappen*, hrsg. E. K i t t e l, Berlin 1937, s. 152, nr 3 – podaje sygn. nr 43 (dok. z datą 23 IX 1538). Niemniej jednak należy przypuszczać, że chodzi tu o dok. z 1536 r. Przy dokumencie tym wisiała pieczęć burmistrza Frankfurtu n. Odrą – Lorenza Schrecka, zob. tamże, s. 152, nr 3.

49 Zob. wyżej przyp. 18.

50 Zob. H. B ü t o w, *Märkische Bürger- und Zunftsiegel*, s. 152, nr 3: *Oval 18: 15 mm, rot. Im Schilde 2 schräggekreuzte Haken. Über jenem LSDI [Laurentius Schreck doctor iuris]*.

51 Zob. wyżej przyp. 45.

Reg.: 1) VPLA Greifswald, Rep. 40 I, Nr. 96 („Regesten zur Geschichte von Bärwalde von P. v. Nießen“).

Dok. 9, 10

1671 r.

Nieznane kopie papierowe dokumentu wystawionego przez elektora brandenburskiego Fryderyka Wilhelma Wielkiego, potwierdzającego przywileje miasta Mieszkowice.

Oryg.: do ok. 1945 r. Stadtarchiv Bärwalde, sygn. NN; w 1947 r. w posiadaniu Mariana Swinarskiego⁵²; obecnie NN.

⁵² Zob. wyżej przyp. 16.